

Realizacja badań jest przydatna na wielu poziomach działalności kulturalnej i artystycznej. Na pytanie, po co je realizować, najprościej można byłoby odpowiedzieć: żeby nie tkwić w błędnych wyobrażeniach własnego obrazu z tym, jak jest i jak nas (instytucję, organizację) postrzegają inni. Natomiast bardziej naukowo: po to, by odkrywać prawidłowości w życiu społecznym.

Zasady procesu poznania naukowego są uniwersalne, dzięki temu znajdują zastosowanie w różnych dziedzinach ludzkiej wiedzy i działalności, ponadto zapewniają pełny, rzetelny i adekwatny w danej sytuacji rezultat poznawczy. Można do nich zaliczyć:

1. Postępowanie badawcze musi zawsze być oparte na uznanych metodach badawczych zapewniających racjonalny dobór, układ i metodologiczną oraz merytoryczną poprawność czynności i zabiegów wyjaśniania oraz gromadzenia wiedzy.
2. Wyrażanie myśli i przedstawianie badanych elementów (obiektów, procesów) powinno pozwalać na pełne, ścisłe i jednoznaczne formułowanie uogólnień i wniosków, zapewniając tym samym ich powszechne rozumienie oraz możliwość powtarzania i porównywania z już istniejącymi teoriami i wynikami kontrolnymi.
3. W raportach naukowych należy zachować logiczną spójność wyjaśniającej treści, musi ona być zgodna z faktycznymi ustaleniami badawczymi przedmiotu i problemu badania oraz uporządkowana w logicznie powiązany system twierdzeń i teorii naukowych.
4. Obowiązuje ciągły krytycyzm wobec przyjmowanych hipotez oraz prowadzenie ustawicznej weryfikacji, kontrolowania i rozbudowy istniejącego systemu twierdzeń naukowych.

Z punktu widzenia socjologa najlepszą opcją jest możliwość przeprowadzenia badania z wykorzystaniem różnych metod badawczych na odpowiednio dobranej próbie (triangulacja). Jak pisze Krzysztof T. Konecki: „wiele studiów przypadku ma charakter badań jakościowych (...) choć w studium przypadku można użyć także różnych metod ilościowych. Łączenie metod jakościowych i ilościowych nie jest błędem metodologicznym, jest raczej zaletą, szczególnie w studium przypadku. Studium przypadku nie jest wyborem metodologicznym, jest natomiast wyborem przedmiotu badań”^[1]. Takie zwielokrotnienie pomiaru powinno zwiększyć jego wiarygodność.

Metody badawcze najczęściej dzielone są na:

- jakościowe – odnoszą się do trudno mierzalnych aspektów zjawiska, zwykle skupiają uwagę na małej grupie przypadków, które starają się możliwie najpełniej opisać i choć nie dają możliwości uogólniania wyników na całą populację, to dobrze przeprowadzone dają głęboki i szczegółowy obraz badanego wycinka rzeczywistości społecznej;

- ilościowe – skupiają się na tych aspektach zjawisk, które poddają się kwantyfikacji, często prowadzone są na dużych próbach, cechują się wysokim poziomem standaryzacji, abstrahują od konkretnych przypadków, za pomocą analiz statystycznych starają się wychwycić prawidłowości występujące na poziomie całej zbiorowości bądź jakichś jej podgrup.

Przeprowadzenie takiego kompleksowego badania musi mieć charakter odkrywczy przy zastosowaniu sprawdzonej, pewnej i rygorystycznej procedury badawczej. Badania socjologiczne, na poziomie ogólnym i szczegółowym, powinny spełniać standardy: precyzji i poprawności, rzetelności i trafności.

Ważnym zagadnieniem w badaniach socjologicznych jest także etyka. Każdy, kto prowadzi badania społeczne, powinien znać powszechnie obowiązujące normy określające, co w działalności badawczej jest, a co nie jest dopuszczalne, ale w ostatecznym rozrachunku sprowadza się to do odpowiedzi na pytanie: co w danej społeczności uważane jest za dobre lub złe? Badacze społeczni zgodni są jednak, że do najważniejszych zagadnień etycznych w badaniach socjologicznych zaliczamy:

1. dobrowolne uczestnictwo w badaniach (jednak norma ta w pewnych sytuacjach pozostaje w sprzeczności z naukową potrzebą uogólniania wyników badań),
2. badania nie powinny szkodzić badanym, chyba że w pełni poinformowani badani dobrowolnie zaakceptują ryzyko wiążące się z udziałem w badaniach, wyrażając na nie zgodę,
3. anonimowość badań, która odnosi się do sytuacji, w której nawet osoby prowadzące badania nie mogą powiązać uzyskanych wyników z konkretnymi badanymi,
4. poufność badań oznacza sytuację, w której badacz obiecuje uczestnikom badań, że nie ujawni informacji ich dotyczących,
5. obowiązek pełnego i ścisłego przedstawiania wyników badań, a także ujawnianie ich błędów, ograniczeń i niedoskonałości.

O ważności etyki w badaniach społecznych świadczy fakt, że została ona opisana w kodeksach różnych stowarzyszeń zawodowych socjologów, w Polsce w Kodeksie etyki socjologa zamieszczonym na stronie Polskiego Towarzystwa Socjologicznego (<https://pts.org.pl/>).

Na zakończenie należy przypomnieć, że ścisłe przestrzeganie zasad prowadzenia badań socjologicznych gwarantuje otrzymanie wiarygodnych danych, na podstawie których możliwe będzie uzyskanie odpowiedzi na pytania, jakie zostały sformułowane podczas opracowywania procesu badawczego.

[1] K.T. Konecki, Studia z metodologii badań jakościowych, Warszawa 2000, s. 126.

Bibliografia:

Babbie E., Badania społeczne w praktyce, przeł. W. Betkiewicz, Warszawa 2004.

Konecki K.T., Studia z metodologii badań jakościowych, Warszawa 2000.

Polskie Towarzystwo Socjologiczne, <https://pts.org.pl/>, (dostęp: 13.03.2023)